

ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ (21 Ιουνίου 2026)

**Η εορτή της Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικής:
που βαδίζει η έντεχνη μουσική στον σημερινό κόσμο;**

του Αλέξιου Γ.Κ. Σαββίδη

Ξεκινώντας ως πολιτιστικός θεσμός στην Γαλλία το 1982, η εορτή της Ευρωπαϊκής Ημέρας Μουσικής εξαπλώθηκε σε όλη την Ευρώπη (και όχι μόνο) από το 1985, όταν Πολιτιστική Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα ήταν η Αθήνα. Έκτοτε κάθε χρόνο στις 21 Ιουνίου λαμβάνουν χώρα ποικίλες εκδηλώσεις από όλο το φάσμα των μουσικών ειδών – συναυλίες, εκθέσεις, σεμινάρια, τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά αφιερώματα. Η Ευρώπη, ως «Μητέρα του Μουσικού Πολιτισμού» που μεταλαμπάδευσε την καλλιέργεια και την αγάπη για την μουσική στον άνθρωπο σε όλη την υφήλιο (ιδιαίτερα μνημονεύουμε την Ρωσία και τις ΗΠΑ που έφτασαν σε μεγάλα ποιοτικά ύψη τις δικές τους μουσικές κουλτούρες), έχει να υπερηφανεύεται για την γέννηση και την εξέλιξη, μεταξύ άλλων, και της έντεχνης – της κλασσικής σύμφωνα με έναν ευρύτατα διαδεδομένο όρο - μουσικής δημιουργίας, ιδιαίτερα από την εποχή της Αναγέννησης (15^{ος} - αρχές 16^{ου} αιώνα) και των ακολούθων της: της εποχής του πρώιμου, μέσου και ύστερου Μπαρόκ (16^{ος} - 17^{ος} αιώνας), την πρώιμη, μέση και ύστερη κλασσική εποχή (18^{ος} - 1^ο μισό 19^{ου} αιώνα), την περίοδο του Ρομαντισμού και Ύστερου Ρομαντισμού (1^ο μισό 19^{ου} - 1^ο μισό 20^{ου} αιώνα) και την εποχή των νεότερων δημιουργιών (εποχή Μεσοπολέμου ως τις δεκαετίες του '70, '80 και '90) – μια «μοντερνιστική», μετα-ρομαντική, περίοδο σταδιακής «απεξάρτησης» από καθιερωμένες μουσικές νόρμες στο μουσικό πεντάγραμμα με τα καθιερωμένα «κλειδιά» και τις οκτώ βασικές νότες τους. Βασικό ρόλο στην τελευταία αυτή περίοδο διαδραμάτισε και το λεγόμενο «δωδεκαφθογγικό σύστημα», ενώ σε πιο πρόσφατες δεκαετίες, από τα τέλη του 20^{ου} και εξής κάνουμε λόγο για «μετα-μοντερνιστική» μουσική έκφραση και δημιουργία.

Είναι ακριβώς για την πορεία και την εικόνα της έντεχνης μουσικής αλλά και για τις προσδοκίες που μπορούμε να αναμένουμε από αυτήν στον απίστευτα ταχύρρυθμο και ανεξέλεγκτο, «ημιπαράφρονα», 21^ο αιώνα, που πέτυχε συμπλήρωσε το πρώτο τέταρτό του, που θα αρθρώσουμε κάποιες σκέψεις μας στο σημερινό επετειακό αφιέρωμα του Φ. Σ. «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ», που, προς τιμήν του, συμπεριλαμβάνει και συναυλίες κλασσικής μουσικής ανάμεσα στο πλούσιο πρόγραμμα των εκδηλώσεών του.

Κατά τον μεγάλο Βρετανό αρχιμουσικό Σερ Τόμας Μπήτσαμ (1879-1961), έναν από τους πιο πνευματώδεις μαέστρους στην παγκόσμια μουσική σκηνή, με αξεπέραστης ευφυΐας, συχνά «καταιγιστικούς», αφορισμούς και πικρόχολα σχόλια κατά εκείνων που πίστευε ότι δεν προσέφεραν στην μουσική είτε ως δημιουργοί (συνθέτες/μουσουργοί) είτε ως ερμηνευτές (μαέστροι, σολίστες κ.ά.), «*Σημαντική μουσική είναι αυτή που εισέρχεται στο αυτί με ευκολία και αφήνει την μνήμη με δυσκολία – η μαγική μουσική ποτέ δεν φεύγει από την μνήμη*» (δηλαδή ο ακροατής δεν την ξεχνά στην διάρκεια του «πανοράματος» των ακροαμάτων του). Και ο Μπήτσαμ συνέχισε: «*Αντίθετα, κακή, ατάλαντη, μουσική είναι αυτή που εισέρχεται στο αυτί με δυσκολία, αλλά όμως φεύγει από την μνήμη με μεγάλη ευκολία*» (δηλαδή, ο ακροατής την ξεχνά, ή προσπαθεί να την ξεχάσει λόγω της μετριότητάς της) (1). Σε συνέντευξή του το 1958, πάλι, ο σπουδαίος Γερμανο-Εβραίος αρχιμουσικός και πιανίστας Μπρούνο Βάλτερ (1876-1962), ένας πραγματικός «φιλόσοφος της μουσικής ερμηνείας» με μεγάλη σταδιοδρομία στις ΗΠΑ, όπου κατέφυγε την εποχή των ναζιστικών διώξεων στην Ευρώπη, εκφράστηκε χωρίς δισταγμό και με επιχειρήματα αρνητικά για την τζαζ αλλά και για το

«ανατρεπτικού χαρακτήρα» δωδεκαφθογγικό σύστημα, που κατά την γνώμη του προσέθετε «περιττά» στοιχεία (με δόσεις παραφωνίας) σε μια ήδη πλούσια, ανεξάντλητη κλασική μουσική παράδοση (2).

Αξίζει να θυμηθούμε εδώ ότι και οι δύο αυτοί μεγάλοι αρχιμουσικοί, που – ως προστεθεί εδώ – υπήρξαν ιδανικοί ερμηνευτές των έργων του Μότσαρτ καθώς και σημαντικοί θεωρητικοί της Μουσικής με πολύτιμα βιβλία τους – άσκησαν έντονη κριτική στα σύγχρονά τους νέα κλασικά μουσικά ρεύματα. Ο Μπήτσαμ, για παράδειγμα, δήλωσε κατηγορηματικά – με αρκετή δόση υπερβολής βέβαια – ότι ελάχιστη σημαντική και σοβαρή έντεχνη μουσική έχει συντεθεί κατά τον 20ό αιώνα (!). Οι ανεπανάληπτης ποιότητας δοκιμές και ηχογραφήσεις τους έχουν ευτυχώς εν μέρει αποθησαυριστεί και οπτικο-ακουστικά, όπως μπορεί να διαπιστώσει (και να απολαύσει) ο σημερινός ιντερνετικός χρήστης του YouTube, αλλά και ο συλλέκτης σχετικών DVDs (3). Και οι δύο κορυφαιοί μαέστροι, όμως, παρέμειναν πιστοί ως ερμηνευτές στην μελωδική μουσική δημιουργία, απορρίπτοντας τις ακρότητες νεότερων δημιουργιών, που σταδιακά (και με αποθέωση την σημερινή εποχή μας) έχουν καταλήξει σε κατασκευές «μορφωμάτων» θορύβων, κρότων, κακοχωνεμένων ιδεών και απαξίωσης της έννοιας της μελωδίας και του ρυθμού. Είναι πραγματικά κρίμα!

Αν οι Μπήτσαμ και Βάλτερ (και αμέτρητοι άλλοι παλαιότεροι ομότεχνοί τους) ζούσαν στις ημέρες μας είναι βέβαιο ότι, με την στέρεα μουσική τους παιδεία και την αυθεντική αγάπη τους στην ερμηνεία των μεγάλων έργων ως τα τελευταία μεγάλα δημιουργήματα των μεταπολεμικών δεκαετιών, θα απέρριπταν κατηγορηματικά την σημερινή «κλασική μουσική φαρσοκωμωδία» και θα χρειάζονταν ειδική φαρμακευτική αγωγή για να αντέξουν τα αυτιά και το στομάχι τους τις φριχτές, «γκροτέσκες», παραφωνίες που έχουν πλημμυρίσει ραδιόφωνο, τηλεόραση και συναυλιακούς χώρους. Ευτυχώς που υπάρχουν ακόμα ερμηνευτές και θιασώτες (λ.χ. στα Μέγαρα Μουσικής Αθηνών και Θεσσαλονίκης και στις σοβαρές εκπομπές της ΕΡΑ 3/Τρίτου Προγράμματος – δυστυχώς το πάλοι ποτέ κραταιό Φεστιβάλ Αθηνών έχει «ξεφτίσει», παραδομένο στην μετριότητα και στις ιδεοληψίες της εποχής) για την διατήρηση και μεταλαμπάδευση της παλαιάς μεγάλης ευρωπαϊκής μουσικής παράδοσης.-

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Α.Γ.Κ. Σαββίδης, *Μεγάλοι μαέστροι: βιογραφικό λεξικό*, 2^η έκδοση (Αθήνα, Πατάκης, 2009), σ. 274-276 (λήμμα «Μπήτσαμ») και *Δοκίμια κλασικής μουσικής παιδείας*, 3^η έκδοση (Αθήνα, Παπαζήσης, 2016), σ. 282-286.
2. Βλ. Α.Γ.Κ. Σαββίδης, *Μεγάλοι μαέστροι, ό. π.*, 72-76 (λήμμα «Βάλτερ») και *Δοκίμια κλασικής μουσικής παιδείας, ό. π.*, σ. 317 και 319-321 – και στα δύο μνημονεύεται το επετειακό DVD του 2003 με τίτλο *Bruno Walter – the maestro, the man*, που συμπεριλαμβάνει την εκτενή συνέντευξη του Βάλτερ ανάμεσα σε διάφορα άλλα πολύτιμα οπτικο-ακουστικά τεκμήρια για την καριέρα του.
3. Για μια σχετική επιλογή, βλ. πρόσφατα Α.Γ.Κ. Σαββίδης, *Μαέστροι στο διαδίκτυο: μια Τράπεζα Πληροφοριών και πρακτικός οδηγός*, 6^η έκδοση (Αθήνα, Ηρόδοτος, 2026), σ. 51-52 (Βάλτερ) και 163 (Μπήτσαμ). Πλουσιότατη συλλογή ερμηνειών τους (σε δίσκους βυνιλίου και σε CDs) κατέχει στην Αθήνα ο συλλέκτης Στάθης Αρφάνης, ενώ εξαιρετική αναφορά και για τους δύο μαέστρους πραγματοποίησε στην ΕΡΑ 3 ο μουσικοπαραγωγός Γιάννης Ευσταθιάδης στην εκπομπή του «Πρόβα ορχήστρας».